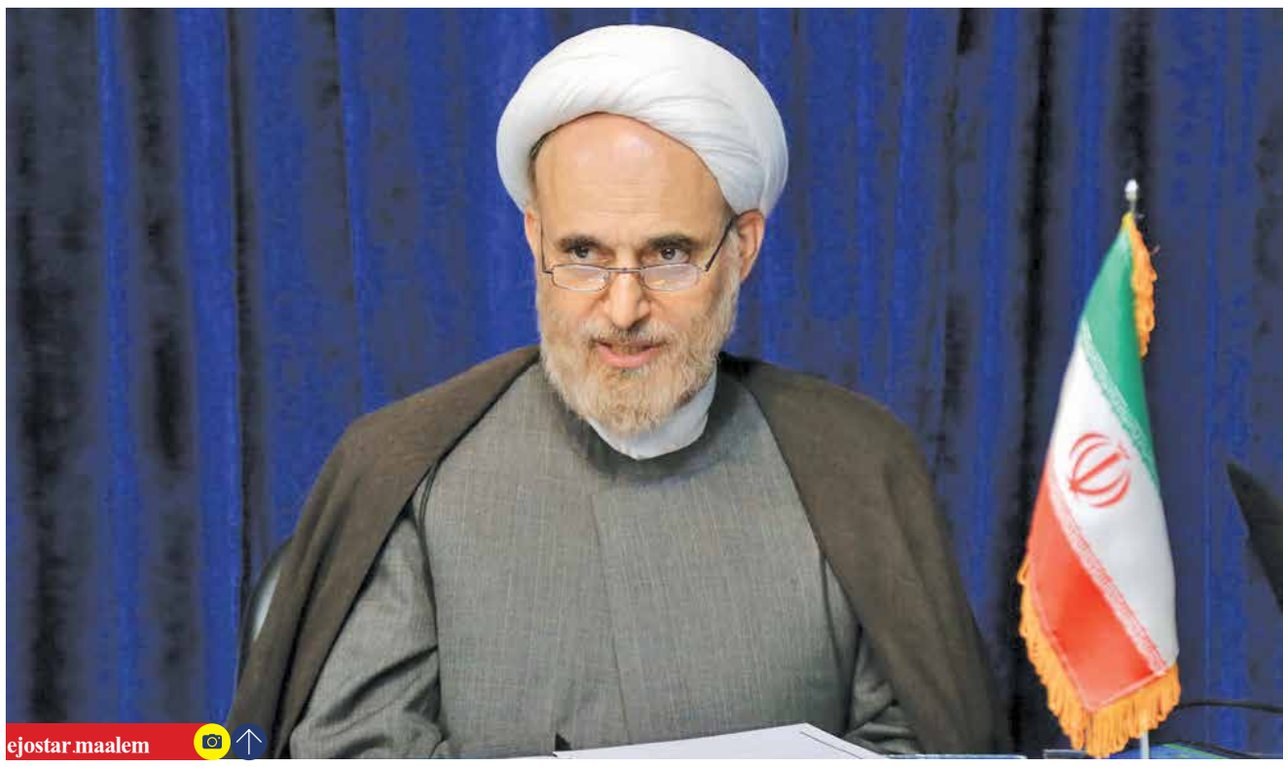

ایدئولوژی؛ آری یا خیر؟

«ایدئولوژی» چطور و چه زمان بار تفسیری منفی پیدا کرد؟

تحلیل

دکتر رضا برنجکار
استاد تمام دانشگاه تهران و رئیس پژوهشگاه قرآن و حدیث

۱. ایدئولوژی یک کلمه یونانی است و از دو واژه **idea** و **logos** ترکیب شده است. **Logos** یکی از واژه‌های بسیار پیچیده در زبان یونانی است و معانی متعددی دارد اما وقتی به‌عنوان پسوند **idea** قرار می‌گیرد، به معنای «ایده‌شناسی» و «اندیشه‌شناسی» به کار می‌رود. کلمه **idea** نخستین‌بار توسط افلاطون وارد فلسفه شد، البته منظور او از **idea** متعلق به شهود و نه خود شهود بود. به تعبیری، ایده در اندیشه افلاطون همان «مُثُل» یا مفاهیم کلی و زیربنایی بود.

ترکیب ایدئولوژی (ایده+لوژی) به معنای شناخت قواعد و ایده‌های کلی است و نخستین‌بار این ترکیب را آنتوان دستوت دو تراسی، فیلسوف فرانسوی در سال ۱۷۹۶ به کار برد. این ترکیب اما از زمانی که کارل مارکس آن را برای «اندیشه‌های طبقه حاکم» استفاده کرد، بار منفی به خود گرفت. منظور او از «طبقه حاکم» در جوامع عقب‌مانده، طبقه فئودالیته و در جوامع پیشرفته، طبقه امپریالیست بود و معتقد بود اینها با اندیشه‌هایی که در بین مردم نفوذ داده‌اند، مانع تحقق انقلاب طبقه پرولتاریا یا کارگری شده‌اند. بنابراین مارکس واژه «ایدئولوژی» را نفی کرد. ایدئولوژی در تفکر او نه به معنای اندیشه‌های مطلق که به معنای «اندیشه‌های محافظه‌کارانه و امپریالیستی برای حفظ وضع موجود» بود. او همچنین دین را هم بخشی از اندیشه‌های طبقات حاکم در نظر می‌گرفت که مانع از انقلاب کارگری می‌شد.

لنین برخلاف مارکس، معنای مثبتی از این کلمه ارائه می‌کرد. او ایدئولوژی را به «ایدئولوژی طبقات حاکم» و «ایدئولوژی مارکسیستی» تقسیم می‌کرد و ایدئولوژی مارکسیستی را طبیعتاً مثبت می‌دانست. به هر حال افکار مارکس و تفسیری که او از ایدئولوژی ارائه کرد به ایدئولوژی بار معنایی منفی داد.

۲. به تبع این تاریخچه، در ایران هم خصوصاً در ادبیات آکادمیک ما، این خوانش و تلقی از ایدئولوژی با نفوذ افکار چپ تسری یافت. از متفکران معاصر ما، آیت‌الله شهید مطهری، از جمله عالمانی بود که این اصطلاح را محل تأمل خود قرار داد. ایشان در این راستا دین را به دو بخش «جهان‌بینی» و «ایدئولوژی» تقسیم می‌کردند و معتقد بودند جهان‌بینی همان «هست‌ها و نیست‌ها» و به تعبیری عقاید هستند و ایدئولوژی «بایدها و نبایدهای دین» است که فقه، احکام و اخلاق یا به تعبیری سبک زندگی و جنبه‌های عملی زندگی را شامل می‌شود.

اما بر اساس ریشه‌شناسی که از مفهوم ایدئولوژی ارائه دادیم، به نظر می‌رسد ایدئولوژی واژه‌ای عام بوده و خاص نیست و وقتی ایدئولوژی را به دین اضافه می‌کنیم و از «ایدئولوژی دینی» سخن می‌گوییم، مقصود شناخت تفکرات بنیادین دین است؛ چه متعلق این تفکرات هست‌ها و نیست‌ها باشد و چه بایدها و نبایدها. بنابراین امروز وقتی واژه «ایدئولوژی» در اصطلاحاتی همچون ایدئولوژی سیاسی، ایدئولوژی اقتصادی و... به کار می‌رود، اینجا تنها جنبه‌های عملی محل توجه نیست و منظور تفکرات بنیادین سیاست و اقتصاد هم هست، چراکه به هر حال هر نظریه سیاسی و اقتصادی مبتنی بر یک سلسله اصول است و این اصول می‌تواند توصیفی یا هنجاری باشد؛ یعنی هم «هست‌ها و نیست‌ها» و هم «بایدها و نبایدها» و کنش‌های انسان را دربرمی‌گیرد.

۳. بنابراین ایدئولوژی، به ماهو ایدئولوژی، معنای منفی ندارد؛ ذات ایدئولوژی منفی یا مثبت نیست و مثبت و منفی بودن آن به «متعلق» ایدئولوژی بستگی دارد. وقتی از «ایدئولوژی اسلامی» سخن می‌گوییم اصول و مبانی اسلام در همه عرصه‌ها اعم از باورها، ارزش‌ها و باید و نبایدها مراد است. طبیعتاً یک انسان مسلمان وقتی می‌خواهد به عرصه اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و... ورود کند، اصول بنیادین خود را مبنا قرار می‌دهد. از اینجا است که معتقدیم «ایدئولوژی اسلام» یعنی اصول بنیادین اسلام، باید مبنای همه علوم انسانی ما باشد. اگر مارکسیستی بودیم طبیعتاً باید ایدئولوژی مارکسیستی مبنای علوم انسانی ما می‌شد. مارکسیست‌ها در تحلیل خود از جامعه بر اساس ایدئولوژی مارکسیستی جوامع را تحلیل می‌کنند. همین طور غربی‌ها و آنان که تفکرات لیبرالیستی و کاپیتالیستی دارند هم بر اساس مبانی و اصول خود جامعه را مورد تعمق قرار می‌دهند.

بنابراین اساساً بدون اصول مبنایی نمی‌توان «واقعیت» را توصیف کرد. یکی از اصول بنیادینی که همه فیلسوفان علم درخصوص آن متفق‌القول‌اند، این است که نظریه‌ها دارای «بار تفسیری» هستند و ما واقعیت‌ها را تفسیر می‌کنیم و این بار تفسیری خواه‌ناخواه مبتنی بر اصول و مبانی است و ما بر اساس آن اصول و مبانی، واقعیت را توصیف و تفسیر می‌کنیم. در این فضا، ایدئولوژی ما یعنی «ایدئولوژی اسلامی» باید مبنای ما در همه امور انسانی و تفسیرمان از واقعیت باشد؛ چراکه ایدئولوژی امری جدا نشدنی از حیات انسانی است.

> از متفکران معاصر ما، آیت‌الله شهید مطهری، از جمله عالمانی بود که مفهوم و اصطلاح «ایدئولوژی» را محل تأمل قرار داد. ایشان دین را به دو بخش «جهان‌بینی» و «ایدئولوژی» تقسیم کرد و معتقد بود جهان‌بینی همان «هست‌ها و نیست‌ها» و به تعبیری عقاید هستند و ایدئولوژی «بایدها و نبایدهای دین» است که فقه، احکام و اخلاق یا به تعبیری سبک زندگی و جنبه‌های عملی زندگی را شامل می‌شود

دیدگاه

ضرورت روزآمد شدن «حوزه‌های علمیه» و «دانش فقه»

دکتر احمد واعظی
رئیس دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم و عضو شورای عالی انقلاب فرهنگی

«استقرار عدالت» تنها یک عملیات فقهی نیست. البته فقه در ایجاد تغییرات اجتماعی یا انتخاب مدل برای ایجاد تغییر، سهیم است ولی این تصور غلط است که فکر کنیم با صرف ورود فقهی، مسأله عدالت حل می‌شود.

در بهینه کردن شرایط برای زندگی عموم مسلمین، به چند نوع دانش نیاز داریم؛ نخست، «دانش وضعیت‌شناسی» یعنی توصیف و تبیین وضع موجود که این نوع دانش، فقهی نیست یعنی فقه نمی‌تواند بگوید آمار تورم یا وضعیت بیکاری و... چقدر است. دوم، «دانش توسعه‌ای» یعنی دانشی که نقشه راه برون‌رفت از وضع موجود را ارائه کند و در مهار تورم و بهبود صنعت، به ما الگو و مدل بدهد.

اینجا، جایی است که فقه «می‌تواند» و «باید» حضور داشته باشد، چون بسیاری از تصمیم‌ها، لبه حقوقی و فقهی دارد و نمی‌توان به آثار و پیامدهای فقهی آن بی‌توجه بود.

متأسفانه یکی از غفلت‌های ما در چهار دهه اخیر، این بود که در مورد برخی تصمیماتی که در کشور گرفته شد، حوزه و دانشگاه پیامدسنجی عمیقی انجام ندادند. «فقاهت معطوف به حیات اجتماعی امروز» یک ضرورت است و متأسفانه حوزه و دانشگاه نسبت به پیامدهای قوانین و تصمیمات مدیران تأخر دارند. با گسترش «فقه تخصصی و معاصر» که هم‌اکنون در حوزه و دانشگاه در حال اجرا است، امید آن می‌رود که این تأخر تاریخی جبران شود. حضرت امام خمینی(ره) فرمودند: حوزه باید نبض حال و آینده را در دست داشته باشد و این آرمانی است که باید دنبال کنیم، ولی متأسفانه گاهی احساس می‌شود ما نبض حال را هم در دست نداریم چه رسد به نبض آینده.

مکتوب حاضر، گزیده «ایران» از سخنرانی دکتر احمد واعظی در همایش «مهدویت و انتظار در اندیشه آیت‌الله‌العظمی صافی گلپایگانی» است که در مدرسه عالی دارالشفا در قم ارائه شده است.

PGSOC
Persian Gulf Star Oil Company
شرکت نفت ستاره خلیج فارس (سهامی عام)

مناقصه عمومی دو مرحله‌ای خرید و اجرای فنس‌کشی محوطه‌های پالایشگاه میعانات گازی ستاره خلیج‌فارس

شماره مناقصه: PGSOC-LEC-FENCE-TE-02161

شرکت نفت ستاره خلیج‌فارس (سهامی عام) در نظر دارد عملیات اجرایی (خرید فنس، حمل و نصب فنس به طول تقریبی ۳،۰۰۰ متر به‌همراه اجرای فنداسیون و نصب سیم خاردار در محوطه‌های سایت پالایشگاه میعانات گازی ستاره خلیج‌فارس) را از طریق مناقصه عمومی به شرکت واجد شرایط واگذار کند، بنابراین از همه شرکت‌های معتبر دعوت می‌شود برای تهیه اسناد مناقصه از تاریخ ۱۴۰۲/۰۴/۲۸ لغایت ۱۴۰۲/۰۵/۰۴ با ارسال نامه، اعلام آمادگی خود را (مطابق دستورالعمل مکاتبات مندرج در وبگاه شرکت نفت ستاره خلیج‌فارس سربرگ مناقصات به آدرس WWW.PGSOC.IR) به‌همراه فیش خرید اسناد از طریق پست الکترونیکی ارسال کنند.

- **هزینه خرید اسناد:** ۲،۰۰۰،۰۰۰ (دو میلیون) ریال واریزی به حساب شماره ۲۳۹۰۳۸۱۱۳۴ بانک تجارت با شماره شبای IR۵۱۰۱۸۰۰۰۰۰۰۰۰۰۲۳۹۰۳۸۱۱۳۴ به‌نام شرکت نفت ستاره خلیج‌فارس (متقاضیان به‌منظور دریافت شناسه اختصاصی پرداخت می‌بایست با بخش خزانه امور مالی به‌شماره ۳۱۳۱۲۶۷۷-۰۷۶ و ۳۱۳۱۳۳۵۷-۰۷۶ تماس حاصل فرمایند.)
- **میزان ضمانت‌نامه شرکت در مناقصه:** مبلغ ۶،۵۰۰،۰۰۰،۰۰۰ (شش میلیارد و پانصد میلیون) ریال
- **تاریخ بازدید:** مورخ ۱۴۰۲/۰۵/۰۹، ساعت ۰۹:۰۰ متقاضیان باید حداکثر تا ساعت ۱۱ مورخ ۱۴۰۲/۰۵/۰۷ نسبت به معرفی نماینده خود جهت بازدید اقدام فرمایند.
- **مهلت تسلیم بسته پیشنهادی مناقصه:** تا پایان وقت اداری مورخ ۱۴۰۲/۰۵/۲۸
- **محل تسلیم بسته پیشنهادی مناقصه:** بندرعباس، کیلومتر ۱۳ محور بندرعباس به بندر خمیر، بلوار صنعت نفت، میدان نفت، بلوار خود کفایی، شرکت نفت ستاره خلیج‌فارس، امور حقوقی و قراردادها

تلفن: ۳۱۳۱۰۰۰۰-۰۷۶ داخلی ۲۵۹۷، **دورنگار:** ۳۱۳۱۳۱۳۱-۰۷۶، **کدپستی:** ۷۹۳۱۱۸۱۱۸۳، **ایمیل:** Legal@pgsoc.ir

روابط عمومی و بین‌الملل شرکت نفت ستاره خلیج‌فارس

نوبت دوم
CH2=CH2 CH2=CH2 CH2=CH2 CH2=CH2 CH2=CH2 CH2=CH2
شرکت پتروشیمی بندر امام (سهامی عام) B.I.P.C

آگهی فراخوان مزایده عمومی
مزایده شماره م ز /۴۰۲/۳/

شرکت پتروشیمی بندر امام به آدرس بندر امام خمینی(ره) منطقه ویژه اقتصادی پتروشیمی، سایت ۵
در نظر دارد مزایده با شرایط ذیل را از طریق برگزاری مزایده عمومی به اشخاص حقیقی و حقوقی واجد شرایط و دارای صلاحیت واگذار نماید.

۱ **موضوع مزایده:** فروش انواع باتری
۲ **مدت اجرای موضوع مزایده:** یک ماه از تاریخ ابلاغ قرارداد
۳ **مبلغ تضمین شرکت در مزایده** ۴۵۶ / ۸۴۱ / ۳۵۰ ریال می‌باشد.
۴ **انواع تضمین‌های معتبر برای شرکت در مزایده:**
۴-۱) ضمانت‌نامه بانکی
۴-۲) واریز وجه به‌حساب اعلام شده در اسناد مزایده
۵ **مهلت توزیع اسناد مزایده** از تاریخ ۱۴۰۲/۰۴/۲۶ تا ساعت ۲۴ مورخ ۱۴۰۲/۰۵/۰۱
ضمناً مزایده‌گران می‌توانند جهت دریافت اسناد مزایده به آدرس www.bipc.ir مراجعه نمایند.
۶ **محل و مهلت تحویل پاکات پیشنهادی:** آدرس فوق‌الذکر - کمیسیون معاملات تا ساعت ۱۶ مورخ ۱۴۰۲/۰۵/۱۱
تذکر۱: به پیشنهادهایی که فاقد سپرده یا امضای مشروط و مخدوش و سپرده‌های کمتر از میزان مقرر، چک شخصی و نظایر آن و پیشنهادهایی که پس از انقضای مدت مقرر در آگهی واصل شود، مطلقاً ترتیب اثر داده نخواهد شد.
تذکر۲: سایر اطلاعات و جزئیات مربوطه در اسناد مزایده مندرج می‌باشد.

روابط عمومی شرکت پتروشیمی بندرامام (سهامی عام)

نوبت دوم
CH2=CH2 CH2=CH2 CH2=CH2 CH2=CH2 CH2=CH2 CH2=CH2
شرکت پتروشیمی بندر امام (سهامی عام) B.I.P.C

آگهی فراخوان مزایده عمومی
مزایده شماره م ز /۴۰۲/۷/

شرکت پتروشیمی بندر امام به آدرس بندر امام خمینی(ره) منطقه ویژه اقتصادی پتروشیمی، سایت ۵
در نظر دارد مزایده با شرایط ذیل را از طریق برگزاری مزایده عمومی به اشخاص حقیقی و حقوقی واجد شرایط و دارای صلاحیت واگذار نماید.

۱ **موضوع مزایده:** فروش انواع کپسول ها
۲ **مدت اجرای موضوع مزایده:** یکماه از تاریخ ابلاغ قرارداد
۳ **مبلغ تضمین شرکت در مزایده** ۵۵۹ / ۰۰۰ / ۰۰۰ ریال می‌باشد.
۴ **انواع تضمین‌های معتبر برای شرکت در مزایده:**
۴-۱) ضمانت‌نامه بانکی
۴-۲) واریز وجه به‌حساب اعلام شده در اسناد مزایده
۵ **مهلت توزیع اسناد مزایده** از تاریخ ۱۴۰۲/۰۴/۲۶ تا ساعت ۲۴ مورخ ۱۴۰۲/۰۵/۰۱
ضمناً مزایده‌گران می‌توانند جهت دریافت اسناد مزایده به آدرس www.bipc.ir مراجعه نمایند.
۶ **محل و مهلت تحویل پاکات پیشنهادی:** آدرس فوق‌الذکر -کمیسیون معاملات تا ساعت ۱۶ مورخ ۱۴۰۲/۰۵/۱۱
تذکر ۱: به پیشنهادهایی که فاقد سپرده یا امضا مشروط و مخدوش و سپرده‌های کمتر از میزان مقرر، چک شخصی و نظایر آن و پیشنهادهایی که پس از انقضای مدت مقرر در آگهی واصل شود، مطلقاً ترتیب اثر داده نخواهد شد.
تذکر ۲: سایر اطلاعات و جزئیات مربوطه در اسناد مزایده مندرج می‌باشد.

روابط عمومی شرکت پتروشیمی بندرامام (سهامی عام)

نوبت دوم
PGPIC

مناقصه عمومی و یک مرحله‌ای شماره: PZD-T-1402-456

موضوع: تهیه مصالح و تعویض کاشی، سرامیک و موزاییک منازل شهرک پردیس جم

شرکت عملیات غیرصنعتی پازارگاد در نظر دارد تهیه مصالح و تعویض کاشی، سرامیک و موزاییک منازل شهرک پردیس جم را به‌صورت مناقصه عمومی و یک مرحله‌ای، به شرکت‌های واجد صلاحیت واگذار کند.

۱ مشخصات مناقصه‌گزار	۱ نشانی و تلفن: عسلویه، منطقه ویژه اقتصادی انرژی پارس، سایت مثلثی، شرکت عملیات غیر صنعتی پازارگاد تلفن: ۴-۳۷۳۲۳۲۰۱-۰۷۷ داخلی ۶۳۳۲، فاکس دبیرخانه مرکزی: ۳۷۳۹۳۳۸۰-۰۷۷ ۲ پست الکترونیکی: contracts@pazargad.ir ۳ سامانه الکترونیکی: www.pazargad.org قسمت مناقصه‌ها و مزایده‌ها	
۲ تاریخ نشر آگهی	۱۴۰۲/۰۴/۲۵ و ۱۴۰۲/۰۴/۲۶	۳ مدت پیمان: دو سال خورشیدی
۴ مبلغ برآورد	۶۸،۰۰۰،۰۰۰،۰۰۰ (شصت و هشت میلیارد) ریال	
۵ تضمین شرکت در مناقصه	ضمانت‌نامه معتبر بانکی یا واریز نقدی به‌حساب شرکت به‌مبلغ: ۳،۴۰۰،۰۰۰،۰۰۰ ریال	
۶ مهلت و شرایط دریافت فرم‌های استعلام ارزیابی کیفی و اسناد مناقصه و تاریخ تشکیل جلسه توجیهی	۱ آخرین مهلت: ساعت ۱۴:۰۰ روز دوشنبه ۱۴۰۲/۰۵/۰۲ است. ۲ مدارک مورد نیاز جهت دریافت اسناد: ◄ معرفی‌نامه معتبر (دربردارنده شماره اقتصادی، شماره ثبت، شناسه ملی، کدپستی، ۱۰ رقمی، شماره تلفن و نمابر) به‌همراه مهر شرکت ◄ فیش بانکی پرداختی به‌مبلغ ۱۰،۰۰۰،۰۰۰ ریال بابت خرید اسناد به‌حساب شماره ۲۶۴۳۴۵۰۰۵۷ بانک تجارت شعبه عسلویه به‌نام شرکت عملیات غیر صنعتی پازارگاد (شماره شبا: IR۳۵ ۰۱۸۰ ۰۰۰۰ ۰۰۰۰ ۲۶۴۳ ۴۵۰۰ ۵۷) ۳ مراجعه به آدرس مناقصه‌گزار (دبیرخانه کمیسیون معاملات) و یا تماس با تلفن فوق ۴ جلسه توجیهی جهت رفع ابهام، رأس ساعت ۱۱:۰۰ صبح روز یکشنبه مورخ ۱۴۰۲/۰۵/۰۸ در سالن روابط عمومی تشکیل می‌گردد.	
۷ تحویل فرم‌های استعلام ارزیابی کیفی، مستندات مربوط و پاکت‌های «الف»، «ب» و «ج»	۱ آخرین مهلت: ساعت ۱۴:۰۰ روز یکشنبه مورخ ۱۴۰۲/۰۵/۱۵ ۲ مکان: آدرس مناقصه‌گزار، دبیرخانه کمیسیون معاملات	
۸ گشایش پاکت‌های «الف»، «ب» و «ج»	◄ زمان: ساعت ۱۵:۰۰ روز سه‌شنبه مورخ ۱۴۰۲/۰۵/۲۴ ◄ مکان: آدرس مناقصه‌گزار، ساختمان مدیریت، سالن جلسات	

۹ جهت کسب اطلاعات بیشتر مراجعه به آدرس: www.pazargad.org و یا تلفن: ۴-۳۷۳۲۳۲۰۱-۰۷۷ داخلی ۶۱۳۲

روابط عمومی شرکت عملیات غیرصنعتی پازارگاد